

Põhikooli ajaloo lõpueksami eristuskiri

Sisukord

1. Eksami eesmärgid ja vorm	2
Eksami eesmärgid	2
Eksami vorm.....	2
2. Eksami sihtrühm ja oodatavad õpitulemused	2
Eksami sihtrühm	2
Põhikooli lõpetaja õpitulemused	2
Õppesisu ja õpitulemused teemati	3
I. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939	3
II. Teine maailmasõda 1939–1945.....	4
III. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000.....	4
3. Eksami väljatöötamine ja ülesehitus	6
Eksamitöö väljatöötamine.....	6
Üldnõuded eksamitööle	6
Eksamitöö ülesehitus	6
Eksamitöö vormistamine	7
4. Eksami korraldamine	7
Eksamikomisjon	7
Eksami aeg.....	7
Abivahendid.....	8
Erivajadused.....	8
Eksamilt kõrvaldamine	8
5. Eksami hindamine, korduseksam ja eksamitulemuse vaidlustamine	8
Hindamise korraldus	8
Eksami sooritamine	8
Korduseksam.....	9
Eksamitulemuse vaidlustamine.....	9
6. Õppematerjalid	9
7. SA Innove koostatud eksami materjalid	9
8. Ülesannete näiteid.....	10

1. Eksami eesmärgid ja vorm

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54 § 9; vastu võetud 15. detsembril 2015

Eksami eesmärgid

Põhikooli lõpueksamite läbiviimise eesmärk on hinnata riiklike õppekavade või õpilase õppe aluseks oleva õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ja III kooliastme õpitulemuste omandatust selleks, et:

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase põhikooli lõpetamise kohta.

Eksami vorm

Põhikooli ajaloo lõpueksam on kirjalik.

2. Eksami sihtrühm ja oodatavad õpitulemused

Eksami sihtrühm

Eksami sihtrühm on põhikoolide lõpetajad, kes on läbinud põhikooli riikliku õppekava.

Põhikooli lõpetaja õpitulemused

Alus: Vabariigi Valitsuse määrus nr 1; vastu võetud 06. jaanuaril 2011

III kooliastme õpitulemused

9. klassi lõpetaja:

- 1) iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
- 2) mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
- 3) võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;

- 4) teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
- 5) töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
- 6) otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
- 7) töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
- 8) asetab end minevikus elanud inimese olukorda.

Õppesisu ja õpitulemused teemati

I. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- 2) toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- 3) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- 4) iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- 5) iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia*, *diktatuur*, *autoritarism*, *totalitarism*, *ideoloogia*, *fašism*, *kommunism*, *natsionaalsotsialism*, *repressioon*, *Rahvaste Liit*, *Versailles' süsteem*, *vaikiv ajastu*, *parlamentarism*, *Tartu rahu*;
- 7) teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.

Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.

Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.

Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.

II. Teine maailmasõda 1939–1945

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
- 2) iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- 3) selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- 4) iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- 5) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed;
- 6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitlerivastane koalitsioon;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO*.

Õppesisu

Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloomustus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.

Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.

III. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- 2) näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- 3) iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- 4) iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- 5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;

- 6) analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- 7) iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika*, *glasnost*, *külm sõda*, *kriisikolle*, *kollektiviseerimine*, *industrialiseerimine*, *plaanimajandus*, *massirepressioon*, *Atlandi Harta*, *Euroopa Liit*, *NATO*, *Balti kett*, *laulev revolutsioon*;
- 9) teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Külm sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad.

Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.

Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon.

Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.

Kommunistliku süsteemi lagunemine, *perestroika* ja *glasnost*, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.

Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.

Maaailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.

Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Õppekava kohustuslikud läbivad teemad, mille lõimumist ajaloo ainega kontrollib ka põhikooli lõpueksamitöö, on:

- Elukestev õpe ja karjääri planeerimine
- Keskkond ja jätkusuutlik areng
- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- Kultuuriline identiteet
- Tehnoloogia ja innovatsioon
- Tervis ja ohutus
- Väärtused ja kõlblus
- Teabekeskkond

3. Eksami väljatöötamine ja ülesehitus

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54; vastu võetud 15. detsembril 2015

Eksamitöö väljatöötamine

Ajaloo lõpueksami küsimused ja ülesanded, eksamitöö, hindamisjuhendi ja vastavustabeli töötab välja ajaloo põhikooli lõpueksamit ettevalmistav komisjon. Vastavustabelis ja hindamisjuhendis tuuakse välja eksamitöö osade ning õppekava eesmärkide ja III kooliastme õpitulemuste vahelised seosed. Ühtseid põhikooli lõpueksameid ettevalmistavad komisjonid moodustab ja nende töökorra kinnitab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

Üldnõuded eksamitööle

- Kõikide ajaloo ainekavas esitatud õpitulemuste omandatust ei kontrollita eksamiga igal aastal.
- Eksamitöö koostamisel lähtutakse ainekava õpitulemustest, mis ühtlasi mõõdavad õppe- ja kasvatuseesmärkide saavutatust ja üld- ja valdkonnapõdevuste kujunemist.
- Eksamitöö sisaldab erineva raskusastmega ülesandeid, st eksamitöö mahust 20% moodustavad äratundmistasandi, 30% reprodutseerimistasandi ja 50% rakendustasandi ülesanded.

Eksamitöö ülesehitus

Põhikooli ajaloo eksam on kirjalik, koosneb arutlusest (15 punkti) ja erinevatest ülesannetest: allikaanalüüs; kaardi tundmine; teemakohaste faktide, isikute ja mõistete tundmine; perioodile/teemale iseloomulike joonte, sündmuste tundmine; iseloomustamine, võrdlemine, seoste loomine, hinnangu andmine (60 punkti). Kokku on eksami eest võimalik saada 75 punkti. (Tabel 1)

Küsimused ja ülesanded hõlmavad järgmisi tasandeid:

- 1) teadmised (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine);
- 2) mõistmine/arusaamine (kirjeldamine, seletamine, ümbersõnastamine);
- 3) teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis, prognoosimine);
- 4) analüüs ja süntees (seoste näitamine, võrdlemine, rühmitamine, eristamine, faktide ja seaduspärasuste ühendamine);
- 5) hinnangu andmine (järelduste, otsustuste tegemine).

Eksamitöö koostamisel lähtutakse põhimõttest, et u 50% saadavatest punktidest kajastaksid teadmiste ja mõistmise tasandil omandatut ja u 50% punktidest teadmiste rakendamise, analüüsi, sünteesi ning hinnangu andmise tasandil omandatut.

Tabel 1. Eksami ülesehitus

Valdkond	Punktid	Osakaal (%)
I. Arutlus	15	20
Eesti ajalugu	30	40
II. Eesti 1918–1944		
III. Eesti 1944–1991		
IV. Eesti Vabariik 1991–2004		
XX sajandi ajalugu	30	40
V. Maailm kahe maailmasõja vahel		
VI. Teine maailmasõda 1939–1945		
VII. Külma sõda. NSVL ja idabloki lagunemine		
VIII. Kultuur XX sajandil. Eluolu XX sajandi II poolel		
KOKKU	75	100

Eksamitöö vormistamine

Eksamitöö kirjutatakse sinise või musta tindi või pastaga. Vastused kirjutatakse loetavalt ja üheselt mõistetavalt selleks ettenähtud kohtadele. Paranduste tegemisel ei ole lubatud vastust üle kirjutada ega kasutada korrektorit. Vale vastus tõmmatakse maha ja õige vastus kirjutatakse uuesti.

4. Eksami korraldamine

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54; vastu võetud 15. detsembril 2015

Eksamikomisjon

Eksami korraldab kooliksamikomisjon SA Innove välja töötatud eksami korraldusjuhendi põhjal. Eksamikomisjon on vähemalt kolmeliikmeline. Kui põhikooli lõpueksamit sooritab korraga enam kui 60 eksaminandi, on lõpueksamikomisjonis vähemalt üks liige iga 20 eksaminandi kohta. Kui põhikooli lõpueksamit viiakse läbi üheaegselt mitmes eksamiruumis, peab igas neist viibima vähemalt kaks komisjoni liiget.

Eksami aeg

- Eksami toimumise kuupäeva kinnitab haridus- ja teadusminister vastava määrusega.
- Eksami ametlik algus on kell 10.00.
- Eksam kestab 150 minutit.
- Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, kui kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ningksamikomisjoni esimees annab märku töö alustamiseks.
- Eksamiks ette nähtud aega ei tohi ületada.
- Eksamil ei ole vaheaegu.

- Õpilane saab kätte kogu eksamitöö ning planeerib ise ülesannete lahendamise aja ning järjekorra.

Abivahendid

Eksamil on lubatud kasutada *Ajaloo atlas põhikoolile. Regio 2000*.

Erivajadused

Kui õpilase erivajadusest tulenevalt on eksamineerimiseks vaja kohaldada haridus- ja teadusministri määrus nr 54 § 16 nimetamata eritingimust, kooskõlastab kool vajalikud eritingimused SA Innovega.

Vt lisaks SA Innove kodulehelt:

<http://www.innove.ee/et/yldharidus/pohikooli-lopueksamid/koolidele-lopueksamitest/LE-eritingimustel-eksamineerimine>

Eksamilt kõrvaldamine

Õpilane, kes kasutab eksamil ebaausaid võtteid või lubamatuid abivahendeid, kõrvaldatakse eksamilt ning tema eksamitööd ei hinnata. Hindamisprotokoll tehakse sellekohane märges.

5. Eksami hindamine, korduseksam ja eksamitulemuse vaidlustamine

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54; vastu võetud 15. detsembril 2015

Hindamise korraldus

Eksamitööd hindab kooli eksamikomisjon SA Innoves välja töötatud hindamisjuhendi alusel.

Eksamikomisjoni otsus muuta hindamisjuhendit kantakse koos põhjendustega hindamisprotokollis.

Kui kooli eksamitööd hindab rohkem kui üks õpetaja, peaks eksamikomisjoni tööjaotus põhinema ülesandeti hindamisel. Sellega väheneb hindamise subjektiivsus ning kooli piires on eksamitulemused võrreldavad.

Lõpueksami tulemused protokollitakse asjaomase vormi kohaselt, vt haridus- ja teadusministri määrus nr 54.

Eksami sooritamine

Õpilane on eksami sooritanud, kui ta on kogunud kõigi ülesannete peale kokku vähemalt 50% punktidest. Lõpueksamihinde saab õpilane viiepallisüsteemis.

Ajaloo lõpueksami hindepiirid on järgmised:

- 68–75 punkti – (90–100 %) – hinne 5
- 57–67 punkti – (75–89 %) – hinne 4
- 38–56 punkti – (50–74 %) – hinne 3
- 15–37 punkti – (20–49 %) – hinne 2
- 0–14 punkti – (0–19 %) – hinne 1

Korduseksam

Põhikoolilõpetaja, kes lõpueksami ajal haigestub või ei saa sellel osaleda muul kooli direktori poolt mõjuvaks loetud põhjusel (näiteks osalemine rahvusvahelistel võistlustel, konkurssidel ja olümpiaadidel) või kelle ühtse põhikooli lõpueksami või koolieksami hinne oli „nõrk” või „puudulik”, sooritab korduseksami koolieksamina.

Korduseksam sooritatakse kooli direktori poolt määratud ajal, hiljemalt jooksva õppeaasta 30. juuniks. Õpilase taotlusel võib eksam toimuda ka pärast 30. juunit, hiljemalt jooksva õppeaasta 25. augustiks.

Eksamitulemuse vaidlustamine

Alus: põhikooli- ja gümnaasiumiseadus § 33; vastu võetud 09. juunil 2010

Ühtse põhikooli lõpueksami tulemuste peale võib esitada vaide Haridus- ja Teadusministeeriumile. Vaie tuleb esitada viie tööpäeva jooksul kooli lõputunnistus kättesaadavaks tegemise päevast arvates. Esitatud vaiete läbivaatamiseks moodustab haridus- ja teadusminister apellatsioonikomisjoni.

6. Õppematerjalid

Soovitame põhikooli ajaloo lõpueksamiks valmistumisel kasutada järgmisi õppematerjale, mis on kantud Eesti Hariduse Infosüsteemi.

<https://enda.ehis.ee/avalik/avalik/opikud/OpikudOtsi.faces>

7. SA Innove koostatud eksami materjalid

<http://www.innove.ee/et/yldharidus/pohikooli-lopueksamid/lopueksamite-materjalid>

8. Ülesannete näiteid

Toodud ülesannete näited ei kata eksamil nõutavaid valdkondi ja õpilaste teadmisi ning oskusi samas vahekorras nagu eksamitöös.

I. Selektiivse vastusega ülesannete puhul ei pea õppija ise midagi kirjutama, vaid valib etteantud variantide hulgast sobiva vastuse. Selle rühma kõige tuntumaks ja enamkasutatavaks ülesandetüübiks on valikvastustega küsimused, kus tuleb tavaliselt 3–5 vastusevariandi hulgast leida üks õige. Aga siia rühma kuuluvad ka õige/vale/vastus puudub-, sobitamis-, järjestamis- ja sorteerimisülesanded.

1. Maailm kahe maailmasõja vahel (1918–1939)

1.1. Eesti kultuurielu kahe maailmasõja vahel. 2 p

Kas tabelis esitatud väited on õiged või valed? Kui väide on õige, märgi tabeli esimesse lahtrisse pluss (+). Vale väite puhul märgi miinus (-). (4–5 õiget 2 p, 2–3 õiget 1 p)

	Haridustaseme tõstmiseks kehtestati 6-klassiline koolikohustus, laiendati koolivõrku ja ehitati hulk moodsaid koolimaju.
	Tallinna Tehnikaülikool sai oluliseks teaduskeskuseks Tartu Ülikooli kõrval.
	Teatrielu keskuseks kujunes Tartu, kus asus kolm kutselist teatrit: Vanemuine, Estonia ja Endla.
	Legendaarne oli maadleja Kristjan Palusalu, kes võitis Moskva olümpiamängudel kolm kuldmedalit.
	Eestis tegutses kaks kunstikooli: Kõrgem Kunstikool Pallas Tartus ja Riigi Kõrgem Kunstikool Tallinnas.

1.2. Missugused sõdade vahel levinud liikumised olid demokraatlikud, missugused mittedemokraatlikud? Paiguta liikumise ees olev number tabeli õigesse lahtrisse. 2 p (5–6 õiget 2 p, 3–4 õiget 1 p)

1 – fašism

2 – kommunism

3 – konservatism

4 – liberalism

5 – natsionaalsotsialism

6 – sotsiaaldemokraatia

Demokraatlikud	Mittedemokraatlikud

1.3. Eesti kahe maailmasõja vahel. 3 p

Missugust perioodi iseloomustavad tabeli keskmises lahtris esitatud tunnused? Märki iga tunnuse juurde õigesse lahtrisse pluss (+). (6–7 õiget 3 p, 4–5 õiget 2 p, 3 õiget 1 p)

1920–1934	Tunnus	1934–1940
	Tegutses palju poliitilisi erakondi, mis moodustasid koalitsioonivalitsusi.	
	Ajakirjandus oli vaba, puudus tsensuur.	
	Riigikogu ei käinud koos, riigielu korraldati riigivanema dekreetidega.	
	Loodi presidendi ametikoht.	
	Sagedased valitsusevahetused, vastuolud koalitsioonipartnerite vahel.	
	Eesti kuulutas end neutraalseks.	
	Eesti võetakse Rahvasteliidu liikmeks.	

1.4. Pariisi rahukonverents ja Versailles' rahuleping. 2 p

Millised väited iseloomustavad Versailles' rahulepingut? Tähista plussiga (+) õiged ja miinusega (–) valed väited. (5–6 õiget 2 p, 3–4 õiget 1 p)

☐	Saksamaa pidi loobuma paljudest oma piirialadest
☐	Sõjajaeelsete riigipiiride taastamine
☐	Saksa armee allutati Prantsusmaale
☐	Saksamaa ei tohtinud omada tanke, lennukeid, allveelaevu
☐	Sõjakahjud jagati sõdinud riikide vahel võrdselt
☐	Saksamaa pidi maksma reparatsioone

1.5. USA kahe maailmasõja vahel. 3 p

Kumba kümnendit USA ajaloos iseloomustavad tabeli keskmises lahtris toodud väited? Tähista tabelis plussiga (+), kas väide iseloomustab elu USA-s 1920. või 1930. aastatel. (5 õiget 3 p, 3–4 õiget 2 p, 1–2 õiget 1 p)

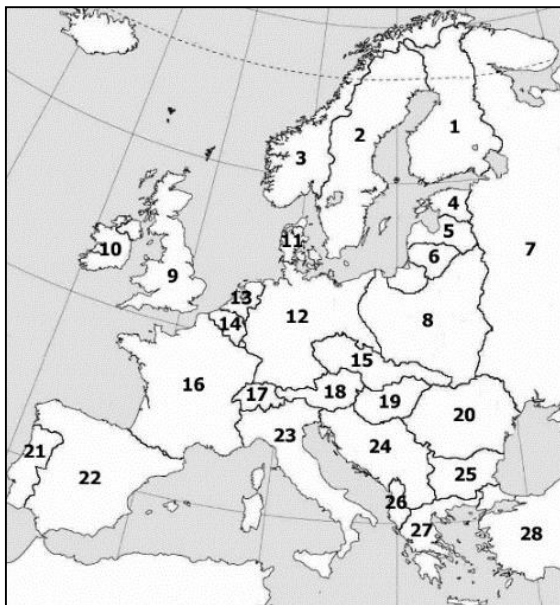
1920. aastad	Iseloomulik joon	1930. aastad
	Riik hakkas hoolitsema abivajajate eest, makstes töötutele abiraha ja vanuritele pensioni.	
	Kehtestati kontroll panganduse üle.	
	Tehastes hakati laialdaselt kasutama konveiereid.	

	Põllumeestele tehti ettepanek vähendada tootmist ning riik maksis vähendamise eest hüvitist.	
	Raha laenati nii kaupade ostmiseks kui ka äri alustamiseks.	

2. Teine maailmasõda (1939–1945)

2.1. Milliseid riike on iseloomustatud alltoodud tabelis? Kirjuta tabelisse riigi nimi ja vastava riigi number kaardil. 4 p

Kasuta vajadusel „Ajaloo atlast põhikoolile” (kaardid lk 82–83, 86).

Iseloomustus	Riik Euroopas	Nr kaardil
Riik, millele Saksamaa 22.06.1941 kallale tungis.		
Riik, mis jagati MRP tulemusena.		
Riik, mille territoorium jagati teise maailmasõja tulemusel neljaks okupatsioonitsooniks.		
Riik, mille territooriumil avati teine rinne.		

2.2. Eesti teise maailmasõja ajal. 2 p

Kirjuta antud aastaarvud õige sündmuse ette. Üks aastaarvudest tuleb kirjutada kahte kohta. (4–5 õiget 2 p, 2–3 õiget 1 p)

Aastad: 1939, 1940, 1941, 1944

Aasta	Sündmus
	Algas teine maailmasõda.
	Jüri Uluots nimetas ametisse Eesti Vabariigi valitsuse, mille peaministriks oli Otto Tief.
	Eesti liideti Nõukogude Liiduga.
	Algas Saksa okupatsioon Eestis.
	Sõlmiti Baaside leping.

2.3. Teise maailmasõja ajal toimus kolm Hitleri-vastase koalitsiooni juhtide kohtumist. Mida nendel konverentsidel otsustati? Kirjuta sobiva otsuse ees antud täht (A, B, C või D) konverentsi nime ette. Üks otsus jääb üle. 3 p

___ Teherani konverents	A Otsus asutada ÜRO.
___ Jalta konverents	B Otsus loovutada Sudeedimaa Saksamaale.
___ Potsdami konverents	C Otsus avada teine rinne.
	D Otsus mõista kohut sõjakurjategijate üle.

3. Maailm pärast teist maailmasõda (1945–2000)

3.1. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. 2 p

Vali väitele õige lõpp ja tee selle ette pluss (+).

Suveräänsusdeklaratsiooni võttis 16.11.1988 vastu

- _____ Eesti Kongress.
- _____ ENSV Ülemnõukogu.
- _____ Rahvarinne.

Suveräänsusdeklaratsiooniga sätestati

- _____ Eesti riiklik iseseisvus.
- _____ kultuuriautonoomia Eestis.
- _____ Eesti NSV seaduste ülimuslikkus üleliiduliste seaduste suhtes.

3.2. Kommunistlikud riigid. 2 p

Vasta atlase (lk 86, kaart 98) ja oma teadmiste põhjal. Millised loetletud maadest kuulusid sotsialismimaade hulka, millised olid NSV Liidu liiduvabariigid? Tee pluss (+) õigesse lahtrisse. (6–7 õiget 2 p, 4–5 õiget 1 p)

Sotsialismimaa		NSV Liidu liiduvabariik
	Poola	
	Tšehhoslovakkia	
	Ungari	
	Leedu	
	Läti	
	Bulgaaria	
	Eesti	

3.3. Otsusta, missugused külma sõda iseloomustavad väited on õiged, missugused valed. Märgi õige väite järele pluss (+), vale väite järele miinus (-). 2 p (5 õiget 2 p, 3–4 õiget 1 p)

Väide	+/-
Marshalli plaan takistas kommunismi levikut maailmas.	
Trumani doktriin aitas Ida-Euroopas võimule kommunistid.	
Kuuba kriisi ajal lõid lääneriigid õhusilla, mida kasutati toiduainete ja kütuse transpordil.	
Teise maailmasõja võitjariigid moodustasid 1945. aastal ÜRO.	
Prantsusmaa ja Saksamaa vahel oli külma sõja ajal raudne eesriie.	

3.4. Iseseisvuse taastamine. Kirjuta õige aastaarv sündmuse ette. 2 p (3 õiget 2 p, 1–2 õiget 1 p)

1987, 1988, 1989, 1991

- _____ Balti kett
- _____ Iseseisvuse taastamine
- _____ IME

II. Produktiivse vastusega ülesanded võivad olla väga erinevad, sest siia rühma kuuluvad nii sellised ülesanded, kus õppija peab kirjutama ühe või paar sõna (nt lühivastusega ülesanne, lünkülesanne, lausete lõpetamine, skeemide või tabelite täiendamine, tekstide või piltide pealkirjastamine), lahendama matemaatikaülesande ja kirjutama pikema teksti kui ka suulised ettekanded.

1. Maailm kahe maailmasõja vahel (1918–1945)

1.1. Rahvasteliit. 3 p

a) Kas esimese maailmasõja järel Pariisi rahukonverentsil sõlmitud Versailles' rahuleping oli õiglane? Põhjenda oma seisukohta. 1 p

Põhjendus: Jah ☐ Ei ☐

b) Mis oli Rahvasteliidu tegevuse eesmärk? 1 p

c) Miks ei suutnud Rahvasteliit ära hoida teise maailmasõja puhkemist? 1 p

1.2. Majanduskriis. 3 p

1.2.1. Nimeta 1929. aastal alanud majanduskriisi üks põhjus ja üks tagajärg. 2 p

Põhjus: _____

Tagajärg: _____

1.2.2. Kuidas nimetati president F. D. Roosevelti algatatud USA majanduskriisi ületamise tegevuskava? 1 p

- 1.3. Eesti Vabariik oli ajajärgul 1920–1934 demokraatlik parlamentaarne vabariik ja pärast seda autoritaarne presidentaalne vabariik. Nimeta mõlema perioodi kohta üks positiivne ja üks negatiivne näide mistahes riigielu valdkonnast (poliitiline elu, majanduselu, kultuurielu). 4 p

Eesti 1920–1934. 2 p

Positiivne näide: _____

Negatiivne näide: _____

Eesti 1934–1940. 2 p

Positiivne näide: _____

Negatiivne näide: _____

- 1.4. Vabadussõda (1918–1920). 3 p

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Poska_signing_the_Treaty_of_Tartu.jpg?uselang=et

Pildil on kujutatud Eesti rahudelegatsiooni juhti Jaan Poskat allkirjastamas Tartu rahulepingut 2. veebruaril 1920. aastal.

- 1.4.1. Mis riigiga sõlmis Eesti Vabariik Tartu rahulepingu? 1 p

- 1.4.2. Põhjenda kahe argumendiga, miks oli Tartu rahu Eesti jaoks tähtis. 2 p

1) _____

2) _____

2. Teine maailmasõda (1939–1945)

2.1. Töö dokumendiga. Eesti teises maailmasõjas. 7 p

Loe dokumenti ning vasta küsimustele allika ja oma teadmiste põhjal.

Väljavõte Vabariigi presidendi (K. Pätsi) kõnest Kaitseliidu Toompea maleva ees 1940. aasta mais

Me elame niisugustel aegadel, kus rahvaste ja riikide saatused sagedasti ühe ööga ära otsustatakse. Meie näeme, kuidas riigid kokku on langenud, kuidas rahvad kannatavad ja varandused kokku varisevad ja kuidas haavad, mis praegu lüüakse rahvastele, on valusad ja hirmsad. Kui meie kõike seda võrdleme oma eluga siin meie armsal kodumaal, siis meie võime öelda, et ...meie oleme võinud igaüks rahulikult oma tööd teha... Kui me tahame rahulikku elu edasi elada, siis peab meie rahvas kogu oma jõu kokku võtma, et lahkkelid ei tekiks ja oma riiki ja oma ühiskonda hoidma ühel meelel ja ühel teadmisel, et kui meie riik kokku variseb, siis on meie rahulikul ja õnnelikul elul lõpp peal pikemaks ajaks.

Päevaleht. 1940. 16. mai

Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu. EAS 2004, lk 40

2.1.1. Mis hinnangu andis president Päts rahvusvahelisele olukorrale? 1 p

2.1.2. Mis hinnangu andis president Päts olukorrale Eestis? 1 p

2.1.3. Mis üleskutse esitas president Eesti rahvale? 1 p

2.1.4. Mis lepingu sõlmis Eesti Vabariik 1939. a septembris? 1 p

2.1.5. Mis tagajärgi tõi see leping Eesti Vabariigile juba 1940. a suvel? 1 p

2.1.6. Kellelt ootasid Baltimaad pärast maailmasõja lõppu toetust oma iseseisvuse taastamiseks? 1 p

2.1.7. Miks seda toetust ei saadud? 1 p

2.2. Teise maailmasõja ajal toimusid liitlasriikide konverentsid Teheranis, Jaltas ja Potsdamis. 3 p

Vaata karikatuuri ning vasta küsimustele pildi ja oma teadmiste põhjal.

Allikas: Karikatuur ajalehest „Eesti sõna”, 1943

2.2.1. Millisest Hitleri-vastase koalitsiooni tippkohtumisest võiks olla karikatuuril kujutatud ajendatud? Põhjenda oma seisukohta. 2 p

Konverents: _____

Põhjendus: _____

2.2.2. Mis okupatsioonivõim kehtis Eestis karikatuuri avaldamise ajal? 1 p

3. Maailm pärast teist maailmasõda (1945–2000)

3.1. NSVL ja idabloki lagunemine. 4 p

3.1.1. Milles avaldus perestroika? Esita kummagi valdkonna kohta üks näide. 2 p

Avalikustamine. Näide: _____

Uutmoodi mõtlemine välispoliitikas. Näide: _____

3.1.2. Nimeta üks muutus idabloki riikide majanduses ja poliitilises elus pärast kommunistlike režiimide kokkuvarisemist. 2 p

Majandus: _____

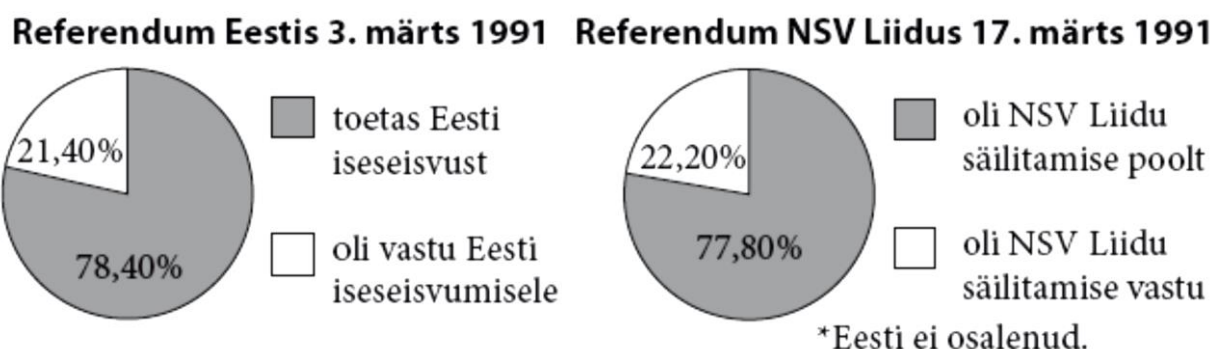
Poliitika: _____

3.2. Alljärgnevas tabelis on toodud teaduse ja tehnika saavutused. Kirjuta iga saavutuse juurde üks positiivne ja üks negatiivne mõju. 6 p

Positiivne mõju	Saavutus	Negatiivne mõju
	kosmose vallutamine inimese poolt	
	tuumaenergia kasutuselevõtt	
	interneti leiutamine	

3.3. Eesti vabariigi iseseisvuse taastamine. 3 p

Vaata diagramme ning vasta küsimustele nende ja oma teadmiste põhjal.

3.4.1. Seleta mõiste „referendum“. 1 p

3.4.2. Mida taheti NSV Liidus referendumil abil teada saada? 1 p

3.4.3. Selgita diagrammidele toetudes, milles erinesid referendumite tulemused. Vastamisel kasuta protsente. 1 p

3.4. NSV Liidu majandus. 3 p

Vaata järgnevaid tabelleid ning vasta küsimustele tabelite ja oma teadmiste põhjal.

Teravilja ostmine ja tarbekaupade osakaal Nõukogude Liidus Vene ajaloolase Rudolf Pihhoja andmetel, 2007

Teravilja ostmine välismaalt (osa kogu teraviljatoodangust, %)	Tarbekaupade osa tööstustoodangu kogumahust (%)
1973 – 13,2	1928 – 60,5
1975 – 23,9	1940 – 39
1981 – 41,4	1960 – 27,5
	1980 – 26,2
	1987 – 24,9

3.5.1. Mis järeldusi võib teha tabeli alusel teravilja ja tarbekaupade tootmise kohta NSV Liidus? *2 p*

Teravilja tootmine

Tarbekaupade tootmine

3.5.2. Nimeta üks põhjus, mis NSV Liit ei suutnud oma rahvast teravilja ja tarbekaupadega varustada. *1 p*
